

Pécsi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Projics Nárcisz

A perkoncentráció megvalósulásának biztosítékai a polgári perben

Doktori (PhD értekezés) tézisei

Témavezető:

Prof. Dr. habil. Herke Csongor DSc.

tanszékvezető egyetemi tanár

Pécs, 2025.

Tartalomjegyzék

I.	A kutatási feladat rövid összefoglalása	2
1.	A témaválasztás indokolása	2
2.	Az értekezés célkitűzései.....	3
II.	Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei	4
III.	A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehetőségei	5
1.	A kutatás eredményének összegzése.....	5
2.	Summary of the research	15
IV.	A témakörből készült publikációk jegyzéke	18

I. A kutatási feladat rövid összefoglalása

1. A témaválasztás indokolása

A társadalmi közvélemény a polgári pert hosszú, évekig elhúzódó procedúrának tartja. Ez a tartam sokszor elriasztja a polgárokat attól, hogy jogaik érvényesítése érdekében a bírósághoz forduljanak és polgári peres eljárást kezdeményezzenek. Ebben nagy szerepe van annak, hogy a túlságosan elhúzódó eljárások jobban a figyelem középpontjába kerülnek, ehhez nagymértékben hozzájárul manapság a média is. Ez a közvélekedés a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) hatálya alatt jelentősen erősödött. A perlési hajlandóság egyik fontos tényezője véleményem szerint a per várható tartama. A hatályos polgári perrendtartásunk, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait úgy igyekezett kialakítani a jogalkotó, hogy azokkal biztosítsák az anyagi jogok hatékony érvényesítését, ezt szabályozási célként a Preambulumban rögzítették.

A témaválasztásomat indokolja a Pp. elfogadása (és ezzel a jogalkotó) által a magyar polgári perjogban eszközölt a polgári per menetét és a polgári peres eljárásban résztvevők eljárással kapcsolatos kötelezettségeit, felelősségét érintő alapvető változtatások, amelyek az eljárás tartamára kihatással bírnak. A jogalkotó célkitűzése a Pp. megalkotásával és szabályainak kidolgozása során a gyors, koncentrált és hatékony eljárás elősegítése, illetve biztosítása. Ennek több olyan eszközét látta a jogalkotó, amelyek a per menetének hatékonyabb mederben tartását mozdtítják elő. Az új eljárásjogi törvény megalkotását indokolta egyrészt az új jogszabályi környezet, másrészt az eljárások elhúzódása, illetve az elhúzódás megakadályozásának kívánalma.

Az új polgári perrendtartás 2015 januárjában elfogadott koncepciója (a továbbiakban: Koncepció) kiemelt szabályozási célként rögzítette a perhatékonyság rendszerszintű megvalósítását, valamint ehhez kapcsolódóan a perkoncentráció elvének hangsúlyos érvényesítését. A hatékonyság teljesülése érdekében a jogalkotó új alapelveket fogalmazott meg. Továbbá a Koncepció egyes pontjai között megtalálható az osztott perszerkezet bevezetése, a peres eljárás perelőkészítő szakra és érdemi tárgyalási szakra bontása, valamint a perelőkészítés szerepének erősítése.

2. Az értekezés célkitűzései

Az értekezés célja, hogy a perkoncentráció alapelvét és az előzetes felvetésem alapján a perkoncentráció megvalósulását elősegítő alapelveket, illetve jogintézményeket vizsgálja, kiemelt figyelmet fordítva azok hazai és külföldi történeti előzményeire, tételes jogi szabályozására, valamint annak részletes elemzésére. Az értekezésben a polgári peres eljárásokra általánosan vonatkozó, egész eljárási törvénykönyvet átható, perkoncentráció megvalósulását elősegítő jogintézményeken kívül elemzés alá kívántam vonni egy-egy különleges eljárásra vonatkozó speciális és az adott eljárás koncentrált lefolytatását elősegítő rendelkezéseket. E körben a személyi állapotot érintő perek körét, ezek témámhoz kapcsolódó közös eljárási szabályait választottam. Az értekezés célja továbbá, hogy a személyi állapotot érintő perekben vizsgálja a perkoncentráció, illetve a gyorsabb és koncentráltabb eljárás megvalósulását elősegítő szabályokat. A különleges eljárások közül azért a személyi állapotot érintő pereket tanulmányozom, mert a védett jogtárgy jelentősége ezen perekben a legkiemelkedőbb, ezt a Pp. struktúrájában történő elhelyezésük is mutatja, hiszen a különleges eljárások körében elsőként szabályozták.

Az értekezés célkitűzése a kutatás elején bennem felvetődött hipotézisek alátámasztása vagy cáfolata a feltárt kutatási eredmények alapján. A kutatás megkezdésekor öt hipotézist fogalmaztam meg. A kutatásaim során abból a hipotézisből indultam ki, hogy a perkoncentrációt alapelvként rögzítették a Pp.-ben, de nem tekinthető alapelvnek, hanem megvalósítandó cél, amelynek érdekében megfogalmaztak új alapelveket és vezették be a polgári per menetét gyökeresen átalakító osztott perszerkezetet. Az értekezés második hipotézise, hogy a régi Pp. szabályaihoz képest a felekkel és a bírósággal szemben többletkötelezettségeket fogalmaztak meg – jogkövetkezményekkel körülbástyázva – a perkoncentráció megvalósulása érdekében, a két oldal résztvevőinek cselekményei, illetve eljárása egyfajta kölcsönhatásban van és befolyással bír a másik oldal kötelezettségére. A harmadik hipotézisem a perstruktúrához kapcsolódott, amely szerint az osztott perszerkezet esetében a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk (a továbbiakban Plósz-féle Pp.) osztott perszerkezetét vezették vissza. Az értekezés negyedik hipotézise szerint a személyi állapotot érintő perek szabályai között vannak olyan speciális rendelkezések, amelyek a perkoncentráció megvalósulását kívánják előmozdítani. Az értekezés ötödik hipotézise, hogy egyes személyi állapotot érintő perek szabályai között találhatóak olyan rendelkezések, amelyek a koncentrált eljárást elő tudják segíteni, illetve ellene hatnak.

II. Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei

Az értekezés célja, hogy a perkoncentráció alapelvét és az előzetes felvetésem alapján a perkoncentráció megvalósulását elősegítő alapelveket, illetve jogintézményeket vizsgálja, kiemelt figyelmet fordítva azok hazai és külföldi történeti előzményeire, tételes jogi szabályozására, valamint annak részletes elemzésére. A vizsgálódásaim során összehasonlító kitekintést tettem a Plósz-féle Pp. számára is mintaként szolgáló német-osztrák jogterület, illetve olyan más európai ország jogrendszerét illetően, ahol megtörtént a polgári eljárásjogi reform. A történeti előzmények körében a Plósz-féle Pp.-t és a régi Pp.-t vontam vizsgálat alá, így a jogi szabályozást a három perjogi kódex, a Plósz-féle Pp., a régi Pp. és a Pp. témámra vonatkozó rendelkezéseinek tükrében elemeztem. Az adott alapelv, illetve jogintézmény elemzése után igyekeztem véleményemet és észrevételeimet megfogalmazni.

Az értekezés kutatási módszere az egyes jogforrások logikai, nyelvtani, valamint összehasonlító értelmezése volt. Az egyes alapelvek, illetve az osztott perszerkezet jogintézményének pontosabb tartalmának megismerése és feltárása érdekében a bírói gyakorlatot is megvizsgáltam és következtetéseket vontam le. Az értekezés megírása során elsődlegesen könyvtári, irodalmi forrásokra támaszkodtam. Ennek során a releváns szakirodalom köréből monográfiákat, tankönyveket, szaktanulmányokat, szacikket, kommentárokat, bírósági joggyakorlatot, a hatályos és korabeli jogforrásokat használtam fel. Analizáltam továbbá a jogértelmezést folytató bírói testületek: az Új Pp. Konzultációs Testület által és a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozásának a kutatási témámmal kapcsolatban megfogalmazott állásfoglalásait. Ezek mellett az értekezésben a joggyakorlat elemzésénél bírósági határozatokat is feldolgoztam. Az idegen nyelvű szakirodalomból az angol és német nyelvű forrásokat vizsgáltam meg.

Az egyes fejezetek elején nemzetközi kitekintést tettem. Úgy gondolom érdemes rövid kitekintést tenni a Pp. megalkotásakor mintaadónak tekintett külföldi polgári perjogi kódexekre, valamint ezekben a törvénykönyvekben a szabályozás alakulására a vizsgálódás tárgyát érintően. Ez indokolja, hogy az egyes fejezetek a külföldi polgári eljárásjogi törvénykönyvek kapcsolódó rendelkezésének bemutatásával kezdődnek. A Pp. preambulumban rögzíti, hogy a szabályozás épít a magyar perjogi hagyományokra és az európai jogfejlődés vívmányaira. Nagyon értékesnek tartom a külföldi polgári perjogok vizsgálatát a kodifikációs munkálatok során, mivel azok segítségül szolgálhatnak egyes szabályozási kérdések megoldására, illetve a szabályozás kialakítására vonatkozóan.

A történeti vizsgálódásomat indokolja, hogy a Pp. preambulumban kiemeli, hogy a szabályozás kialakítása során a külföldi jogfejlődés vívmányai mellett épít a magyar perjogi hagyományokra is. Véleményem szerint mindenképp pozitívan értékelendő az új polgári perjogi kódex kidolgozása során a magyar perjogi hagyományokra történő alapozás. Úgy gondolom, hogy a történeti vizsgálódás elengedhetetlen volt a jogalkotó számára a polgári perjogi törvénykönyv kidolgozása során és szintén nélkülözhetetlen a jogtörténeti áttekintés és elemzés számomra is az értekezés megírása során. Fontosnak tartottam a témámhoz kapcsolódó jogintézmények történeti előzményeinek vizsgálatát a hatályos szabályozás bemutatása előtt. A történeti vizsgálódásom minden esetben visszanyúlik a Plósz-féle Pp. szabályozásáig. Az értekezés III., a IV. és az V. fejezetében a jogtörténeti előzmények körében tanulmányoztam a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában született 1868. évi LIV. törvénycikk (a továbbiakban: Trt.) és a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. törvénycikk (a továbbiakban: Se.) kapcsolódó rendelkezéseit. E vizsgálódást azért tartom indokoltnak, mivel a Pp. kutatásom témája szempontjából releváns egyes jogintézményei, illetve azok előképei már e szabályozásokban megjelenik, a Pp. rendelkezéseivel összevethető és az összehasonlító elemzés alapján következtetéseket lehet levonni. A jogtörténeti vizsgálódás elengedhetetlen a harmadik hipotézis alátámasztásához, illetve cáfolatához.

A különleges perek közül azért a személyi állapotot érintő pereket elemeztem a kutatási témámhoz kapcsolódóan, mivel ezek a perek az ember legszemélyesebb, legbensőbb viszonyait érintik, ezért itt a legfontosabb, hogy az eljárás mihamarabb lezáruljon, döntés szülessen a vitás kérdésekben és a felek ennek megfelelően tudják rendezni viszonyaikat, illetve a köztük fennálló ellentéteket.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehetőségei

1. A kutatás eredményének összegzése

Az értekezés első fejezete (Bevezetés) bemutatta a témaválasztás indokát, kutatás célját és tárgyát, valamint módszertanát. E fejezetben fogalmaztam meg a kutatás során, illetve annak eredményeként megválaszolandó hipotéziseket.

A második fejezetben áttekintettem a perhatékonyság kívánalmát, majd a perkoncentráció alapelvét tanulmányoztam. A vizsgálódásom fő iránya a perkoncentráció alapvető jellege volt. E körben megvizsgáltam a kapcsolódó nemzetközi előírásokat, külföldi polgári perjogi

törvénykönyvekben történő megjelenését, a hazai szabályozás jogtörténeti előzményeit, a Pp. szerinti tartalmát, valamint a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel intézményét.

A harmadik fejezetben az eljárástámogatási kötelezettség külföldi polgári eljárásjogi törvénykönyvekben történő megjelenését, az alapvető szintű szabályozás hazai perjogi előzményeit, az eljárástámogatási kötelezettség tartalmát, valamint megsértésének jogkövetkezményeit tanulmányoztam. A per tárgyának meghatározása szorosan kapcsolódik az eljárástámogatási kötelezettséghez, így áttekintettem a keresetlevélre, illetve az ellenkérelemre vonatkozó joganyagot. Röviden kitértem a felek peranyag-szolgáltatási kötelezettségére, hiszen az eljárástámogatási kötelezettség részének tekinthető.

A negyedik fejezetben az anyagi pervezetést elemeztem. Bemutattam a bírói közrehatás külföldi polgári perjogi törvénykönyvekben történő megjelenését és a bíróság közrehatásával kapcsolatos nemzetközi elvárásokat. Vizsgálat alá vontam az anyagi pervezetés korábbi belföldi polgári eljárásjogi törvénykönyvekben történő megjelenését. Foglalkoztam az anyagi pervezetés eseteivel, perfelvételi és érdemi tárgyalási szakban történő megnyilvánulásával, korlátaival, valamint a másodfokú bíróság anyagi pervezetésével.

Az ötödik fejezetben az osztott perszerkezet intézményét analizáltam. A Pp. az osztott perszerkezet bevezetésével átalakította a tárgyalási rendszert. Kiemelt figyelmet fordítottam az osztott perszerkezet történeti előzményeire, a perfelvételi szak és az érdemi tárgyalási szak szerepére az osztott perszerkezetben, valamint az osztott perszerkezetből következő korlátozásokra. A perkoncentráció követelményének tükrében elemeztem a régi Pp. perszerkezetét.

A hatodik fejezetben a személyi állapotot érintő perek közös szabályai közül azokat vontam vizsgálat alá, amelyek ezen különleges eljárások koncentrált és gyors lefolytatását kívánják előmozdítani. Ebben a fejezetben kizárólag az álláspontom szerint a perkoncentráció megvalósulásával összefüggő rendelkezéseket elemeztem. Ebben a fejezetben áttekintettem a személyi állapotot érintő perek szabályozásának jogtörténeti alakulását, a hatályos szabályozás rendszerét, vizsgáltam a személyi állapotot érintő perek közös perfelvételi szabályait, a házassági bontóperek perfelvételi szabályait, a joghatóság átadását más tagállam bíróságának a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben, valamint a kiskorú gyermek meghallgatását.

A hetedik fejezetben (*Összefoglalás*) a kutatásom során tett megállapításaimat, következtetéseimet, a szabályozáshoz kapcsolódó javaslataimat és a hipotézisekre adott válaszokat foglaltam össze.

Az egyes fejezetek tartalmazzák a külföldi szabályozással történő összevetést, a jogtörténeti összehasonlításaimat, a megállapításaimat, valamint a vizsgált alapelv, jogintézmény, illetve rendelkezés kapcsán megfogalmazott véleményemet és álláspontomat.

Az értekezés elsődlegesen a célkitűzések között ismertetett hipotézisek alátámasztására, illetve cáfolatára irányult. A következőkben a vizsgálódásom, kutatásaim eredményeként tett megállapításaimat, következtetéseimet, valamint a szabályozásra vonatkozó javaslataimat ismertetem:

1. Az alapelveket áttekintve, ideértve mind a polgári perjog sajátos alapelveit, mind az igazságszolgáltatási alapelveket, megállapítottam, hogy a perhatékonyság nem található meg közöttük. Álláspontom szerint a perhatékonyság nem sorolható az alapelvek közé. E percélt, illetve polgári perben megvalósulandó kívánalmat a polgári per tartamához szorosan kapcsolódónak tekintem, hiszen az is egy mutatója a polgári peres eljárás hatékonyságának, hogy egy eljárás mennyi idő alatt kerül lefolytatásra, mikor születik döntés a jogvitában és kerül véglegesen lezárásra.
2. A Pp. perszerkezete az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az igazságszolgáltatás működését elősegítő polgári eljárásjogi irányelvekről szóló R (84) 5. számú ajánlásának megfelel, – habár az ajánlások kötelező erővel nem bírnak – mivel az osztott perszerkezetben a perfelvételi szakban a perfelvételi tárgyalás a jogvita kereteinek meghatározására szolgál, az érdemi tárgyalási szakban az érdemi tárgyaláson történik a bizonyítás lefolytatása és a döntéshozatal. A perfelvételi tárgyalásnak van előkészítő jellege, arra szolgál, hogy az érdemi tárgyalás megfelelően előkészített legyen.
3. A perkoncentráció követelményének külföldi perrendtartási kódexekben történő vizsgálata alapján arra a megállapításra jutottam, hogy azokban a kódexekben, amelyekben nevesítették, többségében az egy érdemi tárgyaláson történő elbírálás fejezi ki.
4. A litván polgári eljárásjogi törvénykönyvben megjelenik a gyorsaság mellett az alaposság mint követelmény, azonban az alaposság elsődleges, mivel úgy fogalmaz, hogy abban az esetben zárja le a bíróság az ügyet egy tárgyaláson, ha az nem akadályozza a megfelelő alaposságot.
5. Álláspontom szerint célszerű lenne a perkoncentrációhoz kapcsolódóan a litván szabályozási megoldás mintájára az alaposság követelményét rögzíteni, mivel véleményem szerint a koncentrált eljárás túlnyomóan hangsúlyozásra került, de ez semmiképp nem mehet annak rovására, hogy a döntés megalapozott legyen.

6. A Plósz-féle Pp. 224. §-ában megjelent az ügy egy érdemleges tárgyaláson történő befejezésének kívánalma. A Plósz-féle Pp. a Hatodik Fejezetben az „*Érdemleges tárgyalás*” szabályai között helyezte el azon rendelkezést, amellyel előírta, hogy az ügy lehetőleg ugyanabban az ülésben befejeződjön. Véleményem szerint e rendelkezés törvényszövegben történő rögzítésének helyéből kitűnik, hogy a Plósz-féle Pp. az ügy egy ülésen való befejezésének kívánalmát az érdemleges tárgyalásra vonatkoztatja.
7. A Pp. az „*Alapelvek*” alcím alatt rögzíti a perkoncentráció alapelvét és annak tartalmaként, hogy a bíróságnak és a feleknek törekedniük kell, hogy a jogvita lehetőleg egy tárgyaláson elbírálható legyen. E normaszövegből nem tűnik ki egyértelműen, hogy a jogalkotó az egy tárgyalást az érdemi tárgyalásra érti, erre csak következtetni lehet a Pp. rendelkezéseiből.
8. A Pp. a perfelvételi tárgyalásnak csak egy előkészítő szerepet tulajdonít és az egy tárgyalás a törvényszövegben az érdemi tárgyalásra vonatkozik, mivel ott történik a jogvita elbírálása. Azonban álláspontom szerint szükséges lenne az „érdemi” szó törvényszövegben történő rögzítése, hogy egyértelmű és világos legyen.
9. A per elhúzódásához kapcsolódó vagyoni elégtétel jogintézményével az eljárás elhúzódása miatti kifogás előtérbe kerül, így indokoltnak látom szabályozásának felülvizsgálatát. A pénzbírság jogkövetkezményét a bírói mérlegelés jogköréből kivéve, kötelezővé kellene tenni ismételten alaptalan kifogás benyújtása esetén, így megakadályozva az alaptalan kifogás eljárás tartamára gyakorolt negatív hatását.
10. Az 1877. évi német polgári perrendtartás (dZPO) és a Pp. vizsgálata után megállapítottam, hogy a két polgári perjogi törvénykönyv azonos tartalmat tulajdonít a feleket terhelő kötelezettségnek, eljárás menetét támogató magatartást várnak el a felektől.
11. Álláspontom szerint a peranyagszolgáltatási kötelezettség az eljárástámogatási kötelezettség részeként is értelmezhető.
12. A Pp.-ben a keresetlevelet a régi Pp. rendelkezéseire képest részletesebben, eltérő tartalmi tagolással és új elemekkel bővítve rögzítették.
13. Felperesnek a Pp. szabályai alapján a keresetlevélben az érvényesíteni kívánt jogot a jogalap megjelölése útján kell feltüntetnie. Álláspontom szerint ezzel a jogbiztonság is növekszik, mivel nem kell a bíróság eltérő minősítésétől tartania.

14. A felekkel szembeni fokozottabb eljárási felelősség, illetve elvárás az alperesi oldalon is tetten érhető. A régi Pp. alperes ellenkérelmének vonatkozásában nem rögzítette, hogy azt milyen módon lehetett előterjeszteni, így ebből következően véleményem szerint akár írásban, akár szóban előadható volt. A Pp. az írásbeli ellenkérelmet szerkezeti egységekre osztja és felsorolja az egyes szerkezeti egységeken belül az odatartozó tartalmi elemeket.
15. A bírói aktivitás növekedése megfigyelhető az újrakodifikált európai polgári perrendtartásokban. A mintaadónak tekintett német és svájci kódexekben is található anyagi pervezetési cselekmény.
16. Az Se. rendelkezéseit vizsgálva megállapítható, hogy az anyagi pervezetés is mutat egyezőséget a Pp. 237. § esetköreivel, véleményem szerint a 237. § (1) bekezdés előképe jelenik meg. Az anyagi pervezetés gyakorlása során a bíróság rendelkezésére álló eszközként nevesítette az Se. és nevesíti a Pp. a kérdés jogát. Továbbá a Pp. az anyagi pervezetés eszközeinek körében rögzíti a nyilatkozattételre felhívást, bár az Se. nem rögzítette kifejezetten, azonban a rendelkezéseiből kiolvasható. Ebből azt a megállapítást vontam le, hogy a magyar perjogi hagyományokra építés során az Se. is nyújthatott egyfajta kiindulási alapot.
17. Az anyagi pervezetés nem érvényesül a perindítási szakban, majd csak a perfelvételi szaktól kezdődően gyakorolható. Ezekből következően megállapítható, hogy az anyagi pervezetést a bíróság közrehatási tevékenységén belül kell értelmezni, tehát a közrehatás egyik, véleményem szerint legfőbb megnyilvánulási formája. A két szakasz tartalmának értelemezéséből azonban nem tűnik ki a különbség.
18. Álláspontom szerint a bírói közrehatás jelen alapelvi fogalma nem áll összhangban a jogalkotói szándékkal, még kidolgozást, illetve részletezést igényel, ezért szükségesnek tartom e fogalom pontosítását, illetve bővítését. Esetlegesen a közrehatási módok felvázolásával, akár egy nem taxatív felsorolással is konkrétabb tartalmat lehetne adni az alapelvnek, hogy kitűnjön többet jelent, mint az anyagi pervezetés.
19. Álláspontom szerint a Trt. szerinti rendes eljárásban egyfajta előképe jelent már meg annak, amikor a hatályos Pp. alapján a bíró további írásbeli perfelvételt rendel el és felperest válaszirat, majd alperest viszontválasz előterjesztésére hívja fel. A Trt. szerinti rendes eljárásban és a Pp. alapján elrendelt további írásbeli perfelvétel is a tényállás írásbeli tisztázását célozta, illetve célozza.

20. Ha a Trt. szóhasználatára szerinti periratokat, illetve a Pp. általi perfelvételi iratokat áttekintjük, akkor az elnevezésükben is egyezőséget fedezhetünk fel. Álláspontom szerint szintén párhuzam vonható az között, ha a Trt. hatálya alatt rendes eljárásban alperes elmulasztotta a perfelvételi határnapot, valamint, ha a hatályos szabályozás szerint nem terjeszt elő írásbeli ellenkérelmet. Mindkét esetben alperes a bíróság felhívása ellenére mulaszt és a keresetnek megfelelően kötelezik, mivel nem reagált az abban foglaltakra. Az elmulasztás miatt alkalmazott jogkövetkezmények elnevezésükben különböznek, a Trt. szerint a bíróság ebben az esetben is ítéletet bocsátott ki, míg a Pp. rendelkezései alapján a bíróság bírósági meghagyással kötelezi ekkor alperest. A bírósági meghagyás joghatását tekintve ítélet hatályú határozat, hiszen jogerőre emelkedését követően olyan joghatások fűződnek hozzá, mint a jogerős ítélethez. Véleményem szerint egyezőséget mutat, hogy amennyiben bírósági felhívásra alperes nem jelent meg a perfelvételi határnapon, illetve nem terjeszt elő írásbeli ellenkérelmet a bíróság mind a Trt., mind pedig a Pp. alapján határozatot hozott, illetve hoz és ez a határozat tartalmát tekintve mindkét szabályozás alapján a keresetnek megfelelő, így a makacssági ítélet már a bírósági meghagyás egyfajta előképeként felfogható.
21. A Trt. vizsgálata során megállapítottam, hogy az osztott perszerkezet jogtörténeti előzményei e szabályozásig visszavezethetők.
22. A Plósz-féle Pp. mellőzte az eshetőségi elv alkalmazását. Álláspontom szerint mindenképp szükséges lett volna az eshetőségi elv alkalmazása az osztott perszerkezetben, ezáltal időben korlátozni, illetve határok közé szorítani a felek perbeli cselekményeit. Az eshetőségi elv alkalmazása segítette volna, hogy az eljárások koncentráltabbak legyenek.
23. A régi Pp. a kisértékű perekben a keresetváltoztatás, a viszontkereset indítását, valamint a beszámítási kifogás előterjesztésének lehetőségét az első tárgyalásra korlátozta, míg az általános szabályok szerint az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztése volt e korlátozások időpontja. A kisértékű perek e korlátozásai egyfajta előképei a Pp. keresetváltoztatásra vonatkozó szabályainak, hiszen az osztott perszerkezetben a perfelvételi szak célja, hogy a jogvita tárgya meghatározásra kerüljön és a jogvita tárgya rögzüljön, valamint a keresetváltoztatás alapvetően a perfelvételi szakban megengedett.
24. Amennyiben bírósági meghagyás kibocsátása kerül sor, a perindítási szakban befejeződik az eljárás. Véleményem szerint a Pp. 182. § (3) bekezdésének

rendelkezéséből is az az értelmezés vonható le, hogy írásbeli ellenkérelem birtokában, attól az időponttól, hogy ez az irat a bíróság rendelkezésére áll, az eljárás a perfelvétel szabályai szerint folyik tovább, tehát a perfelvételi szakba történő átlépéshez szükséges az alperes írásbeli ellenkérelme.

25. Változás a régi Pp. szabályaihoz képest, hogy nem kell az első tárgyalásig várni a mulasztás jogkövetkezményének alkalmazásával, mivel annak kibocsátására már akkor sor kerül, ha alperes elmulasztja az írásbeli ellenkérelem előterjesztését. A régi Pp. alapján a bíróság akkor kötelezte alperest bírósági meghagyással, ha nem jelent meg az első tárgyaláson és írásbeli védekezést sem terjesztett elő, azonban ekkor is csak felperes kérelmére bocsátotta ki azt a bíróság. A bírósági meghagyás kibocsátása kapcsán szintén változás a régi Pp.-hez képest, hogy a Pp. rendelkezései alapján tárgyaláson kívül, valamint nem a felperes kérelmére, hanem hivatalból kerül arra sor.

26. A további írásbeli perfelvétel elrendelés hasznossága jóval meghaladja az esetlegesen az eljárás tartamában eredményezett plusz tartamot. Mivel a tisztázó funkció miatt inkább az eljárás rövidülése várható tőle.

A következőben a hipotézisekre adott válaszokat mutatom be:

- Első hipotézis: ***A perkoncentrációt alapelveként rögzítették a Pp.-ben, de nem tekinthető alapelvnek, hanem megvalósítandó cél, amelynek érdekében fogalmaztak meg új alapelveket és vezették be a polgári per menetét gyökeresen átalakító osztott perszerkezetet.***

A perkoncentráció alapelvei jellegére irányuló vizsgálódás során arra a megállapításra jutottam, hogy az nem tekinthető alapelvnek, hanem inkább a per céljának tekintendő. A perkoncentráció teljes eljárásra kisértő hatása nem támasztja alá ennek alapelvei jellegét. Véleményem szerint a perkoncentráció mint célkitűzés bír az egész eljárásra kihatással, mivel az eljárás teljes folyamata alatt arra kell törekedniük a feleknek és a bíróságnak is, hogy a polgári per koncentrált legyen. A perkoncentráció címzettje a bíróság és a felek egyaránt, nekik kell előmozdítaniuk ennek megvalósulását. E célkitűzés megvalósulását a Pp.-ben újonnan, a címzettjei irányában megfogalmazott kettő alapelv segíti elő: a felek eljárástámogatási kötelezettségének elve és a bíróság közrehatásának elve. E két alapelv szövegéből is az tűnik ki, hogy a perkoncentráció célja a polgári peres eljárásnak, azonban annak megvalósulásához szükséges a felek és a bíróság

alapelvei szinten is elvárt cselekvése. A perkoncentráció megvalósulásához mint elérendő cél igazítja a jogalkotó az eljárás szerkezetét és vezeti be az osztott perszerkezetet.

- Második hipotézis: *A régi Pp. szabályaihoz képest a felekkel és a bírósággal szemben többletkötelezettségeket fogalmaztak meg – jogkövetkezményekkel körülbástyázva – a perkoncentráció megvalósulása érdekében, a két oldal résztvevőinek cselekményei, illetve eljárása egyfajta kölcsönhatásban van és befolyással bír a másik oldal kötelezettségére.*

A felek eljárástámogatási kötelezettségének és az anyagi pervezetés vizsgálata után arra a megállapításra jutottam, hogy a második hipotézis helytálló. A felek vonatkozásában az értekezés harmadik fejezetében kifejtettem a Pp.-ben megjelenő fokozottabb követelményeket és az ezekhez kapcsolódó jogkövetkezményeket. A régi Pp. tartalmazott a bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettséget, amely megfeleltethető az anyagi pervezetés egyik esetének. Azonban a Pp. részletesen kidolgozta az anyagi pervezetést, a bíróság oldalán ez a többletkötelezettség az anyagi pervezetésben jelenik meg, amely mind az elsőfokú, mind a másodfokú eljárásban végzendő eltérő tartalommal. A felek és a bíróság cselekményei azáltal hatnak egymásra, hogy a bíróságnak akkor kell közrehatnia a Pp. 237. § (1) bekezdés a) pontja szerint, ha a fél perfelvételi nyilatkozata hiányos vagy ellentmondásos. Ebben az esetben a hiány pótlása, illetve az ellentmondásos rész tisztázása érdekében történik a közrehatás. Ebből adódóan, ha a fél perfelvételi nyilatkozata tartalmazza a szükséges elemeket, kellően világos, akkor a bíróságnak nem kapcsolódik hozzá anyagi pervezetési kötelezettsége. Ha a felek jogértelmezése megegyezik a bíróságéval, akkor nem kell e körben anyagi pervezetést végeznie. Az anyagi pervezetés elmulasztása a bíróság oldalán jogkövetkezménnyel járhat, hogy amennyiben másodfokra kerül az ügy, úgy a felülbírálat során az anyagi jogi felülbírálat körében sor kerülhet az anyagi pervezetéssel kapcsolatos felülbírálatra.

- Harmadik hipotézis: *Az osztott perszerkezet esetében a Plósz-féle Pp. osztott perszerkezetét vezették vissza.*

Ez a felvetés csak részben került igazolásra a kutatásaim során. Mindkét kódex osztott perszerkezetet alkalmaz, a két szak elnevezése majdnem megegyező, fellelhető bennük a tartalmi és időbeli cezúra. Azonban a két szak tartalma és határának időbeli vonala különböző. A Plósz-féle Pp. alapján a perfelvételi tárgyalás az alperes perbe bocsátkozására szolgált és ez a cselekmény választotta el egymástól a két szakot. Megállapítható, hogy a két polgári eljárásjogi törvénykönyv alapján az eljárás menete is különbözőséget mutat. A Plósz-féle Pp.

hatálya alatt a perfelvételi szakot követően került sor az érdemleges tárgyalás előkészítésére, amely írásban történt. Azonban a perfelvételi szakot nem előzte meg írásbeli előkészítés. A járásbírószági eljárásban pedig csak tartalmi cezúra valósult meg, mivel az érdemleges tárgyalás nyomban megtartható volt. A Pp. osztott perszerkezetében alperes ellenkérelmének előterjesztése után a bíró három lehetséges perfelvételi mód közül választhat. A Pp.-ben itt jelenik meg az írásbeli előkészítés, ha a bíró úgy dönt, hogy további írásbeli perfelvételt rendel el, erre a perfelvételi tárgyalás előtt kerül sor. A két szakot a perfelvételt lezáró végzés választja el egymástól. A Pp. a perfelvétel lezárásához prekluzív jogkövetkezményeket társít, előmozdítva az eljárás koncentráltságát. A Plósz-féle Pp. mellőzte az eshetőségi elv alkalmazását. Álláspontom szerint az eshetőségi elv alkalmazása komoly befolyást gyakorol az eljárás tartamára. A vizsgálódás során arra a megállapításra jutottam, hogy a Pp. a perszerkezet vonatkozásában épít a magyar perjogi hagyományokra, a szabályozási megoldásnál azokat veszi alapul, azonban a részletszabályoknál továbbfejleszti.

- Negyedik hipotézis: ***A személyi állapotot érintő perek szabályai között vannak olyan speciális rendelkezések, amelyek a perkoncentráció megvalósulását kívánják előmozdítani.***

A kutatásom során arra a megállapításra jutottam, hogy ezen hipotézis beigazolódott. A Pp. rögzít a személyi állapotot érintő perek közös eljárási szabályai között olyan rendelkezéseket, amelyek ezen eljárások gyorsabb és koncentráltabb lefolytatását hivatottak előmozdítani. E körbe tartozik álláspontom szerint az ellenkérelem előterjesztésére vonatkozó határidő lerövidítése, a válaszirat és viszontválasz előterjesztésének kizárása, valamint az e perekben kizárólagosan alkalmazandó perfelvételi mód. Azzal, hogy a bírónak a keresetlevél kézbesítésével ki kell tűznie a perfelvételi tárgyalást és nem kell bevárni az ellenkérelmet, az eljárás mihamarabbi lefolytatását célozza.

- Ötödik hipotézis: ***Egyes személyi állapotot érintő perek szabályai között találhatóak olyan rendelkezések, amelyek a koncentrált eljárást elő tudják segíteni, illetve ellene hatnak.***

A Pp. a házassági bontóperek különös perfelvételi szabályai körében rögzíti mind a békéltetést, mind a közvetítői eljárást, mind pedig a szünetelés lehetőségét. Véleményem szerint támogatandó, hogy a házastársak közvetítői eljárásban vegyenek részt, mivel szakember segítségével nagyobb eséllyel tudnak megegyezésre jutni, mint a bíróság előtt akár tárgyalások sorozatával. Álláspontom szerint, amennyiben a közvetítői eljárás keretében megállapodás

születik a felek között, akkor az az eljárás tartamára pozitívan hat és elősegíti annak koncentrált lefolytatását.

Álláspontom szerint elsődleges a házasság fenntartása, ehhez pedig házassági bontóper esetén a békéltetés mindenképp szükséges eszköz, azonban fontosnak tartom az időbeli korlátozását is. A házassági bontóperek esetében arra a megállapításra jutottam, hogy a szünetelés korlátlan számban történő lehetősége, az eljárás tartamára negatív kihatással bírhat és az eljárás széttöredezéséhez vezethet. Ezért szükségesnek tartom a házassági bontóperek esetén a szünetelés igénybevételének lehetőségét meghatározni, hogy azt hány alkalommal lehet kérni. Ezt az általános szabályok szerinti három alkalommal engedélyezném. Véleményem szerint ez elegendő ahhoz, hogy a békéltetés eredményre vezessen, és ne kerüljön sor a házasság felbontására. Úgy gondolom, hogy a békéltetés kapcsán elsődleges cél a házasság fenntartása. Álláspontom szerint a korlátlan szünetelési lehetőség sem eredményesebb, amennyiben a felekben megvan a békülési szándék, úgy az időbeli korlát ösztönzőbb lehet számukra.

A házassági per és a házassági vagyoni jogi per összekapcsolásának tilalma kapcsán arra a megállapításra jutottam, hogy ez a személyi állapoti kérdés vonatkozásában segíti, hogy az eljárás koncentrált legyen. A vagyoni jogi elem bevonása az eljárás tartamát növelné, e szabályozási megoldás mindenképp támogatandó.

A kiskorú gyermek meghallgatása kapcsán azt vizsgáltam, hogy a meghallgatás hogyan hat az eljárás tartamára, hiszen minden az eljárásban részt vevő személynek érdeke, hogy az eljárás mihamarabb lezáruljon, de ezekben a perekben úgy gondolom a gyermek legfőbb érdeke az őt érintő kérdések, illetve személyi állapotának rendezése. Az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket kell meghallgatni és véleményt nyilváníthat az őt érintő kérdésekben, azonban az nem kerül meghatározásra, hogy a gyermek hány éves kortól tekinthető úgy, hogy az ítélőképessége birtokában van. Annak eldöntése, hogy a gyermek ítélőképessége birtokában van-e bírói mérlegelés körébe tartozik. Erről esetlegesen az eljáró bíró előzetesen tájékozódik, amely azonban az eljárás tartamára kihatással bírhat, például dokumentumok beszerzése. Az értesítéssel kapcsolatban további problémaként merül fel, hogy azt nem szabályozták, hogy azt mikor kell kiküldeni, erre vonatkozóan pontos határidő nem található. Így lehetővé válik, hogy a bíró esetlegesen tájékozódni próbáljon a gyermek ítélőképességéről különböző dokumentumok beszerzésével és csak azok rendelkezésére állását követően küldje meg a gyermek részére az értesítést. A kiskorú gyermek meghallgatása kapcsán – a koncentrált eljárás és az eljárás tartama szempontjából – az álláspontom, hogy az értesítés kiküldését pontosabban kellene szabályozni, ahhoz határnapot kellene kapcsolni. Álláspontom szerint a 14 év alatti gyermek esetében az eljárásba történő bevonás mellőzése és a pertől való megkímélése lenne

az elsődleges, ha például csekély jelentőségű kérdésről van szó, bíróságnak elegendő bizonyítéka van valamelyik szülő alkalmatlanságáról vagy a szülők egyezsége kötnek. Így a gyermek kíméletével még azt is előmozdítanák, hogy az őt érintő eljárás mihamarabb lezáruljon. Álláspontom szerint a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben elő kellene írni bizonyos dokumentumok csatolását a keresetlevélhez, hogy azokból a bíró tájékozódni tudjon a gyermek ítélőképességéről.

A kutatásom során feltárt eredmények hasznosítása többirányú. A kutatás során tett megállapítások a jogelmélet számára, a kutatás eredményeként megfogalmazott javaslatok a jogalkotó számára és egyes kutatási eredmények a jogalkalmazó számára hasznosíthatók.

2. Summary of the research

The choice of topic for this dissertation was motivated by the adoption of Act CXXX of 2016 on the Code of Civil Procedure (hereinafter: CCP), which introduced fundamental changes to Hungarian civil procedural law. These changes, enacted by the legislator, affected the course of civil proceedings and the procedural obligations and responsibilities of participants, thereby influencing the duration of the proceedings. The legislator's primary goal in drafting the CCP and its provisions was to promote and ensure swift, focused, and efficient proceedings. To this end, the legislator identified various tools to streamline proceedings. The CCP's concept emphasized the systemic implementation of procedural efficiency as a primary regulatory objective, alongside the pronounced enforcement of the principle of procedural concentration. To achieve efficiency, the legislator formulated new principles and introduced structural innovations such as the divided procedural structure, separating the preparatory and substantive phases of the litigation process, and enhancing the role of case preparation.

This dissertation aims to examine the principle of procedural concentration and the legal principles and institutions supporting its implementation, with special attention to their historical antecedents both domestically and internationally, their codified legal regulation, and their detailed analysis.

The initial hypothesis of my research posited that while procedural concentration is codified as a principle in the CCP, it is not an actual principle but rather a goal to be achieved through new principles and the introduction of the divided procedural structure, which fundamentally reshaped the conduct of civil proceedings. Upon researching the principle-like nature of procedural concentration, I concluded that it should be regarded not as a principle but as a goal of the proceedings. The pervasive impact of procedural concentration on the entire process does

not substantiate its classification as a principle. Procedural concentration as a goal influences the proceedings, requiring both the parties and the court to strive for concentrated litigation throughout the process. The intended recipients of this goal are both the court and the parties, who must jointly promote its realization. The CCP supports the achievement of this goal by introducing two new principles addressed to its intended recipients: the principle of the parties' obligation to facilitate proceedings and the principle of the court's cooperative role. These principles further reinforce that procedural concentration is a goal of civil litigation, whose realization necessitates principled actions from both the parties and the court. The legislator aligned the procedural structure with this goal and introduced the divided structure to support its realization.

In the third chapter, I analyzed the principle of the parties' obligation to facilitate proceedings, along with their obligation to provide procedural material and define the subject matter of the litigation. I conducted a historical analysis of the relevant provisions of the Code of Civil Procedure attributed to Plósz and the previous CCP. My research concluded that the current CCP imposes greater expectations on the parties than the previous CCP, which is evident from the very initiation of the proceedings and the rules governing the defendant's statement of defense. Additionally, the preclusion rules established under the CCP reinforce the parties' procedural responsibility.

Subsequently, in the fourth chapter, I analyzed substantive procedural guidance. The second hypothesis of the dissertation was that compared to the rules of the previous CCP, the new CCP imposes additional obligations on both the parties and the court, fortified by legal consequences, to achieve procedural concentration. The actions and procedures of the two sides are interdependent and mutually influence the other's obligations. My analysis of the parties' obligation to facilitate proceedings and substantive procedural guidance confirmed the validity of this hypothesis. The previous CCP contained provisions imposing an obligation on the court to provide information, which aligns with one aspect of substantive procedural guidance. However, the CCP has comprehensively developed substantive procedural guidance, introducing additional obligations on the court and differentiating between first-instance and appellate procedures. The mutual influence of the parties and the court's actions are evident, as the court is required to intervene under Section 237(1)(a) of the CCP when a party's procedural statement is incomplete or contradictory, in which case the intervention serves to address deficiencies or clarify ambiguities. Conversely, when a party's procedural statement is sufficiently clear and complete, the court is not obligated to provide substantive guidance.

In the fifth chapter, I examined the institution of the divided procedural structure. My third hypothesis pertained to procedural structure, suggesting that the divided procedural structure of the current CCP reinstates the divided procedural structure of the Plósz Code. This hypothesis was partially substantiated through my research. While both codes employ a divided procedural structure with nearly identical names for the two phases and feature substantive and temporal demarcations, the content and timing of these phases differ. Under the Plósz Code, the preparatory hearing established the defendant's stance, marking the division between the two phases. My findings indicate that the procedural courses prescribed by the two codes diverge. Following the preparatory phase under the Plósz Code, substantive preparation for the hearing was conducted in writing, without preceding written preparation for the preparatory phase. In contrast, under the CCP, after the defendant submits a statement of defense, the judge can choose from three procedural preparatory methods, with written preparation introduced before the preparatory hearing. The two phases are separated by a conclusive order of procedural preparation, with preclusive legal consequences tied to the conclusion of the preparatory phase, enhancing procedural concentration. Unlike the Plósz Code, the CCP incorporates the principle of contingency, significantly influencing procedural duration.

The sixth chapter focused on the standard rules for actions affecting personal status, examining those provisions intended to facilitate these special procedures' swift and concentrated conduct. This chapter exclusively analyzed provisions related to procedural concentration. The fourth hypothesis of the dissertation posited that specific rules for actions affecting personal status are designed to promote procedural concentration. This hypothesis was confirmed during my research. The CCP includes provisions within the standard procedural rules for actions affecting personal status to ensure faster and more concentrated conduct. This includes shorter deadlines for submitting the statement of defense, the exclusion of replies and rejoinders, and the exclusively applicable method of procedural preparation in these cases. Requiring the court to schedule a preparatory hearing upon serving the statement of claim without awaiting the statement of defense further accelerates the proceedings.

The fifth hypothesis of the dissertation posited that specific procedural rules in personal status cases contain provisions that either facilitate or hinder a concentrated procedure. In this context, I examined divorce proceedings and the hearing of minor children. Regarding divorce proceedings, I concluded that the unlimited possibility of procedural suspension may negatively impact the duration of the process and lead to its fragmentation. Therefore, I consider it necessary to regulate the number of times suspension may be requested in divorce cases, limiting it to three instances under general procedural rules. In my view, this limitation is

sufficient to make conciliation efforts effective and prevent the dissolution of marriage. I argue that the primary objective of conciliation should be the preservation of marriage. In my opinion, unlimited suspension does not necessarily yield better results; if the parties genuinely intend to reconcile, a time limit may serve as a stronger incentive for resolution. Regarding the hearing of minors, I considered how it affects procedural duration. While all participants in the proceedings benefit from swift resolution, the child's best interests should take precedence in cases concerning their status. Notifications for hearings should be more precisely regulated, including deadlines, to ensure procedural clarity. For minors under 14, I suggest excluding their involvement in minor matters where sufficient evidence exists, or the parents have reached an agreement. This would protect the child while expediting the proceedings affecting them. In parental custody-related cases, I recommend requiring certain documents to be attached to the statement of claim to assist the court in assessing the child's capacity for judgment.

IV. A témakörből készült publikációk jegyzéke

- Projics Nárcisz. „A perfelvételi szak szerepe és tartalma az osztott perszerkezetben.” In *VI. Konferenciakötet: A pécsi jogász doktoranduszoknak szervezett konferencia előadásai*, szerkesztette Bendes Ákos László, Gáspár Zsolt, Gáti Balázs, Joó Patrik, Projics Nárcisz, Ripszám Dóra, és Tóth Dávid, 102–112. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2024.
- Projics Nárcisz. „A felek eljárástámogatási kötelezettsége a polgári peres eljárásban.” *JURA* 2023/2. sz.: 58–68.
- Mészáros Pál Emil és Projics Nárcisz. „A kiskorú gyermek meghallgatása a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben a Brüsszel IIb. rendelet tükrében.” *Európai Jog* 2023/5. sz.: 10–18.
- Projics Nárcisz. „Szemelvények a polgári perrendtartás első novelláris módosításából.” In *IV. Konferenciakötet: A pécsi jogász doktoranduszoknak szervezett konferencia előadásai*, szerkesztette Bendes Ákos László, Gáspár Zsolt, Gáti Balázs, Projics Nárcisz, és Tóth Dávid, 104–115. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2022.

- Projics Nárcisz. „A perkoncentráció megvalósulásának biztosítékai a polgári perben.” In *PhD Tanulmányok 15*, szerkesztette Kőhalmi László, 107–123. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2021.
- Projics Nárcisz. „A bírói közrehatás a polgári peres eljárásban.” In *III. Konferenciakötet: A pécsi jogász doktoranduszoknak szervezett konferencia előadásai*, szerkesztette Bendes Ákos László, Diósi Szabolcs, Gáspár Zsolt, Gáti Balázs, Projics Nárcisz, és Tóth Dávid, 153–166. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2022.
- Projics Nárcisz. „A Tanács (EU) 2019/1111 rendelete a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről.” In *Európai Polgári Eljárásjog: Elektronikus jegyzet*, szerkesztette Mészáros Pál Emil és Projics Nárcisz, 32–53. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2022.
- Mészáros Pál Emil és Projics Nárcisz. „A civiljogi és a kánonjogi házassági perek eljárási szabályai, hasonlóságai és különbségei.” *JURA* 2021/2. sz.: 37–53.
- Projics Nárcisz. „A kiskorú gyermek meghallgatása a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben.” In *Gyerekekre fókuszálva Konferenciakötet*, szerkesztette Nagy Melánia, 52–62. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2021.